

ANTON BOZANIĆ, TOMISLAV GALOVIĆ, IGOR ŽIC, KRČKA KULTURNA BAŠTINA

Rijeka: Glosa, 2018., 218 str.

Otok Krk, za koji se s punim pravom može reći da predstavlja kolijevku hrvatske kulturne baštine, ne samo zbog čuvene Bašćanske ploče već i zbog mnogih drugih važnih kulturnih spomenika i zaslužnih pojedinaca, nedavno je zaslužen dobio bogatu monografiju koja se bavi njegovom iznimno bogatom i raznolikom kulturnom baštinom od samih prapočetaka pa sve do suvremenog doba.

Monografiju *Krčka kulturna baština* potpisuju tri autora: Anton Bozanić, Tomislav Galović i Igor Žic, dok u pojedinim poglavljima svojim priložima sudjeluju i Sanja Bogović Zubčić, Morana Čaušević-Bully, Dino Demicheli, Dora Ivanišević, Jelena Marohnić, Ranko Starac, Milorad Stojević te Josip Žgaljić.

Osim što je knjiga tiskana u tvrdom uvezu, ona je i iznimno bogata slikovnim priložima te je – što je najvažnije spomenuti – namijenjena širokom krugu čitatelja: od samih stručnjaka i entuzijasta pa sve do onih koji se tek upoznaju s bogatom baštinom otoka Krka. Upravo zbog toga, knjiga *Krčka kulturna baština* predstavlja štivo koje će svaki istinski zaljubljenik u otok Krk te njegovu bogatu i burnu povijest svakako poželjeti imati na svojim policama.

Knjiga je podijeljena u četiri glavna poglavlja: *Stari vijek: otok Krk od prapovijesti do kasnoga Rimskog Carstva* (str. 16-35), *Kasna antika i srednji vijek: od 5. stoljeća do 1480. godine* (str. 36-119), *Novi vijek: od 1480. do 1918. godine* (str. 120-185) te *Suvremeno doba: od 1918. do 2018. godine* (str. 186-202). Svako poglavlje započinje općim uvodom u epohu o kojoj je riječ, nakon čega slijede osnovni prikazi pojedinačnih tematskih jedinica, bilo da je riječ o arheološkim lokalitetima, kulturnim spomenicima, rukopisima ili zaslužnim osobama iz povijesti otoka Krka. Svaka je jedinica popraćena kvalitetnim fotografijama te svakoj pripada i zasebna stranica, dok su nekima – zbog posebne važnosti – namijenjene i dvije stranice.

Prvo poglavlje – kako je to navedeno u samom podnaslovu – bavi se *tragovima prapovijesnih kultura i rimske civilizacije na otoku Krku*. Poglavlje počinje uvod-

nim tekstom o navedenim periodima, nakon čega slijede kratki prikazi 12 pojedinačnih tematskih jedinica. Tako su redom prikazani: špilja Vorganjska peć poviše sela Batomalj, željeznodobne knemide i kaciga, avers lijevanog rimskog republikanskog novca s prikazom Jana (*aes grave*), rimski natpis o gradnji zidina u gradu Krku, natpis koji svjedoči o obnovi svetišta posvećenog Veneri, palimpsestu rimske stele uzidane u kulu na obali u gradu Krku, forumu u Fulfinu, arheološkom kompleksu u uvali Sepen kod Omišlja, fulfinskom vodovodu, mozaiku rimskih termi, natpisu dekuriona Publija Pitija Marula te natpisu na kojem se spominje *splendidissima civitas Curictarum*. U nastajanju tog poglavlja svojim su priložima i prijevodima uvelike pomogli Morana Čaušević-Bully, Dino Demicheli i Jelena Marohnić.

Drugo je poglavlje popraćeno podnaslovom: *Stoljeća stvaranja krčkoga kršćanskog identiteta*, čime je jasno dano do znanja da su pojava i razvoj kršćanstva obilježili period kasne antike i srednjeg vijeka na otoku Krku. U uvodu se ukratko govori o razvoju navedenih perioda, od pojave kršćanstva i dolaska Hrvata sve do razdoblja Frankopana. Sveukupno je prikazano 67 zasebnih tematskih jedinica počevši od starokršćanskih crkava pa sve do raznih kasnosrednjovjekovnih rukopisa. Redom su prikazani: crkva sv. Nikole (5. stoljeće, Baška), ranokršćanska krstionica podno crkve sv. Marka (5. stoljeće, Baška), crkva sv. Lovre (5. stoljeće, Krk), ranokršćanska crkva na Mirinama (prva polovina 5. stoljeća, Omišalj), mirinski češalj (5. stoljeće, Omišalj), katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije (5. stoljeće, Krk), nestali grad Korintija (6. stoljeće, Baška), arheološki lokalitet Cickini (5./6. stoljeće, Sv. Vid-Miholjice), ranokršćanska crkva sv. Petra (6. stoljeće, Kanajt/Punat), ranosrednjovjekovna skulptura u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije (9. stoljeće, Omišalj), ulomak predromaničkog pluteja u župnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije (9. stoljeće, Njivice), zakletva budućega krčkog biskupa Petra (11. stoljeće, Krk), krčki natpis (11. stoljeće, Krk), Kločev glagoljaš (11. stoljeće), skriptoriji (11./16. stoljeće, Vrbnik, Omišalj, Košljun, Glavotok), glagoljski grafiti i natpisi (11./19. stoljeće, otok Krk), Darovnica slavnoga Dragoslava (1. siječnja 1100. godine, Sv. Vid-Dobrinjski), Baščanska ploča (1100. godina, Jurandvor), crkva sv. Mavra (11. stoljeće, Vrbnik), Jurandvorski ulomci (11./12./13. stoljeće, Jurandvor), crkva sv. Krševana (12. stoljeće, Milohnići), crkva sv. Vida (12. stoljeće, Sv. Vid-Dobrinjski), crkva sv. Dunata (12. stoljeće, Dunat), Baščanski (Premudini) ostrišci (12. stoljeće, Baška), romanička crkva sv. Kvirina (12. stoljeće, Krk), frankopanska kula – sudnica (1191. godina, Krk), najstariji crtež hrvatskog broda u crkvi sv. Jurja (12./13. stoljeće, Vrbnik), kasnoromanička crkva sv. Jelene na Dolu (12./13. stoljeće, Omišalj), krčka po-

rodica Frankopan (12./15. stoljeće, Krk), samostan benediktinki (1223. godina, Krk), indult pape Inocenta IV. upućen krčkom biskupu Fruktuozu o bogoslužju na staroslavenskom jeziku i glagoljskom pismu (1252. godina, Omišalj), bratovštine i vrbnička Bratovština kapara (1262. godina, Vrbnik), crkva i samostan sv. Franje (1284. godina, Krk), frankopanski kaštel (13. stoljeće, Gradec – Rovoznik), omišaljski list apostola (kraj 13./početak 14. stoljeća, Omišalj), glagoljski ulomak misala iz Omišlja (13./14. stoljeće, Omišalj), četiri vrbnička brevijara (13./15. stoljeće, Vrbnik), antependij *Krunjenje Bogorodice* Paola Veneziana (oko 1350. godine, Dobrinj), poliptih sv. Lucije Paola Veneziana (oko 1350. godine, u Biskupiji Krk), najstariji sačuvani glagoljski misal, *Illirico 4* (1371. godina, Omišalj), Vrbnički statut (1388. godina, Vrbnik), Reimski evanđelistar (1395. godina, Omišalj), Brevijar Vida Omišljanina (1396. godina, Omišalj), Jacobello del Fiore: *Poliptih sv. Ivana Evanđelista*, u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije (1400./1439. godina, Omišalj), Ricettario antico (14./15. stoljeće, Krk), Ivančičev zbornik (14./15. stoljeće, Glavotok), gotički prozori (15. stoljeće, Vrbnik/Omišalj), lav sv. Marka (15. stoljeće, Krk), frankopanski procesijski križ (15. stoljeće, Baška), Relikvijar sv. Uršule (15. stoljeće, Dobrinj), Paolo Campsa: *Poliptih Bogorodice s Djetetom*, u crkvi sv. Klementa (15. stoljeće, Klimno), renesansna obilježja na građevinama (15. stoljeće, Krk), pročelje župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije (1405. godina, Omišalj), Statut Bratovštine sv. Marije Goričke (oko 1425. godine, Bato-malj), bula *Ad decorem* pape Nikole V. (1448. godina, Košljun), Blaž Baromić (1440. – 1505., Vrbnik), darovnica kneza Ivana VII. Frankopana kapeli sv. Andrije (1454. godina, Žgombići), Prvi vrbnički misal (1456. godina, Vrbnik), Brevijar popa Mavra (1460. godina, Vrbnik), Drugi vrbnički misal (1462. godina, Vrbnik), Petrisov zbornik (1468. godina, Vrbnik), frankopanski kaštel (1476. godina, Omišalj), goticom napisana inkunabula (1477. godina, Košljun), Paolo Koler: *Bogorodica u slavi*, u crkvi sv. Kvirina (1477. godina, Krk), notari i notarske knjige (15./16. stoljeće, svi kašteli na Krku), Antoninov konfesional (15./16. stoljeće, Krk) te skulpture bratovštinskih Bogorodica s Djetetom (15./17. stoljeće, Vrbnik). Autorima su u tom poglavlju svojim priložima pomogli Sanja Bogović Zubčić, Morana Čaušević-Bully, Dora Ivanišević i Ranko Starac.

Trećem je poglavlju pridodan znakoviti podnaslov: *Glagoljska je baština temelj krčke uljudbine*. Poglavlje se bavi periodom novog vijeka, od početka mletačke vladavine otokom Krkom sve do kraja Prvoga svjetskog rata, a sveukupno sadrži 54 tematske jedinice. Osim brojnim glagoljskim rukopisima i umjetničkim djelima, većina tematskih jedinica posvećena je zaslužnim osobama iz povijesti otoka Krka. Redom su obrađene sljedeće tematske jedinice: Misal po zako-

nu rimskoga dvora (1483. godina, Glavotok), Baromićev brevijar (1493. godina, Vrbnik), *Kvarezimal* – korizmene propovijedi Šimuna Grebla i *Tlmačenie od muki gospoda našego Isuhrsta* (1493. i 1498. godina, Vrbnik), *Spovid općena* (1496. godina, Glavotok), Vittore Carpaccio: *Bogorodica s Djetetom*, u Franjevačkom samostanu sv. Franje u Krku (1500. godina, Krk), Grškovićev zbornik (16. stoljeće, Vrbnik), Žgombićev zbornik (16. stoljeće, Porat), Klimantovićev zbornik II. (1514. godina, Glavotok), frankopanska glagoljska povelja (1514. godina, Sužan), Paolo Campsa: *Bogorodica sa svecima*, u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva (1514. godina, Baška), Girolamo da Santacrose: *Poliptih Uznesenia Bogorodice*, u samostanskoj crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije (1535. godina, Košljun), Francesco Salviati: *Judita i Holoferno*, u Biskupiji (1540. godina, Krk), Ivan Klobučarić (1545./1550. – 1605., Dubašnica), glagoljske matične knjige krštenih (1560. godina, Dobrinj), Brozićev brevijar (1561. godina, Omišalj), viola *Simon* (1563. godina, Krk), Matija Ferkić (1583. – 1669., Krk), Palma Mlađi: *Posljednja večera*, u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva (oko 1600. godine, Baška), staro groblje sv. Apolinara i zvonik u Dubašnici (1618. godina, Turčići), Alessandro Varotari Padovanino: *Bogorodica s Djetetom*, u samostanu benediktinki (1622. – 1626., Krk), Francesco Ughetto: *Posljednji sud*, u samostanskoj crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije (1654. godina, Košljun), *De septem Doloribus B. M. V.* (1695. godina, Krk), Ivan Kraljić Skutlić (1705. – 1762., Sv. Anton), Cristoforo Tasca: *Kiša mane, Umnažanje kruha, Abrahamaova žrtva, Posljednja večera, Bezgrješna Marija i sveci*, u katedrali (1706. godina, Krk), Atlas Davida Köhlera (1718. godina, Vrbnik), otok Krk na zemljovidu *Karta Hrvatske*, autora Johanna van der Bruggena (1737. godina), Nicola Grassi: *Navještenje, Sv. Franjo Paolski i sv. Ivan Kapristan, Sv. Augustin i sv. Ivan Nepomuk*, u crkvi sv. Kvirina (1740. godina, Krk), Bartolijev zbornik (1740. – 1743., Krk), *Breviarium Romanum* (1757. godina, Vrbnik), Ivan Feretić (1769. – 1839., Vrbnik), Daniele Farlati: *Illyrici sacri, tomus quintus* (1775. godina, Krk-Biskupija/Vrbnik), Nikola Udina Algarotti (1791. – 1838., Krk), hrvatski grb na pročelju crkve sv. Lucije (19. stoljeće, Jurandvor), izumrli neslavenski jezici: veljotski i vlaški (19. stoljeće, Krk), Dinko Vitezić (1822. – 1904., Vrbnik), Ivan Jurašić (1823. – 1910., Linardići), Petar Dorčić (1829. – 1887., Baška), Ivan Črnčić (1830. – 1897., Polje), Dragutin (Antun) Parčić (1832. – 1902., Vrbnik), veduta kaštela Omišlja u duhu romantizma (1842. godina, Omišalj), Antun Mahnić (1850. – 1920., Krk), Ivan Milčetić (1853. – 1921., Milčetići), Josef Vajs (1865. – 1959., Krk), fra Stanko Dujmović (1866. – 1940., Porat), Vinko Premuda (1870. – 1944., Baška), tiskara Serafinski tisak (1875. – 1892., Glavotok), Rimski misal slavenskim jezikom (1893. godina, Samostan sv. Franje i Biskupija), Vitraj u crkvi Majke Božje od Zdravlja (1888. godina, Vrbnik), tiskara

Kurykta (1899. – 1920., Krk), Vjekoslav Štefanić (1900. – 1975., Draga Bašćanska), Antun Bonifačić (1901. – 1986., Punat), Staroslavenska akademija (1902. – 1927., Krk), Celestin Medović: oltarne slike *Sveti Josip* i *Sveta Ana*, u svetištu Majke Božje Goričke (1902. godina, Batomali) te Nikola Bonifačić Rožin (1913. – 1995., Punat). Prije zadnje tematske jedinice u tom poglavlju nalazi se i prilog Milorada Stojevića *Krčki pjesnici u hrvatskoj poeziji* (str. 184), a autorima je u tom poglavlju s nekoliko priloga pomogla i Sanja Bogović Zubčić.

Posljednje poglavlje nosi podnaslov: *Sljednici tisućljetnog kulturnog nasljeđa*, a tematske jedinice tog poglavlja uglavnom su posvećene zaslužnim istraživačima i umjetnicima koji su ostavili značajan pečat na sveukupnu baštinu otoka Krka. Poglavlje sadrži 11 tematskih jedinica: Branko Fučić (1920. – 1999., Dubašnica), Bonaventura Duda (1924. – 2017., Kras), Nikola Kraljić (1930. – 2015., Omišalj), Ivo Dulčić: *Križni put*, u samostanskoj crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije (1961. godina, Košljun), Vesna Pavan (1962. – 2003., Krk), Oton Gliha: *Gromače*, kameni mozaik u zračnoj luci (1970. godina, Omišalj), Glagoljski lapidarij (1990. godina, Porat), Galerija Infeld (1997. godina, Dobrinj), Zvonimir Kamenar: *Kip Krista Učitelja i Spasitelja* (1999. godina, Sv. Vid-Miholjice), Ljubo de Karina: *Bašćanska staza glagoljice* (2006. – 2009., Baška), Vid Vučak: *Spomen-obilježje sv. Ivanu Pavlu II.* (2014. godina, Omišalj).

Na kraju monografije priložen je i izbor iz literature, u kojem je navedena sveukupno 161 bibliografska jedinica, što će svakako biti korisno onima koji požele saznati nešto više o brojnim izloženim tematskim jedinicama. Nakon popisa literature priložen je i sažetak na hrvatskom, engleskom, njemačkom te talijanskom jeziku, a na samom kraju nalaze se i bilješke o autorima te iznimno bogate monografije: Antonu Bozaniću, Tomislavu Galoviću i Igoru Žicu.

Monografija *Krčka kulturna baština* kapitalno je djelo u kojem je na sažet i nasdasve zanimljiv način prezentirana bogata kulturnopovijesna ostavština otoka Krka. Knjiga će svakako biti od koristi stručnjacima koji se na ovaj ili onaj način bave poviješću otoka Krka, no osim njih, knjiga će ponajprije biti zanimljiva onima koji tek otkrivaju čari bogate krčke kulturne baštine. Sve u svemu, mogu jednostavno zaključiti da su Anton Bozanić, Tomislav Galović i Igor Žic dali veliki obol kulturnoj ostavštini otoka Krka, ali su isto tako, tim bogatim djelom, pokazali i drugim istraživačima na koji se način kulturna baština može prezentirati širokom krugu čitatelja.

Nikola Cesarik